

Huvudman

Österåkersbygdens friskoleförening
Organisationsnummer 802450-9500
osterakersbygdensfriskola@gmail.com

Ärendet

Tillsyn av grundskolan Österåkersbygdens friskola i Vingåkers kommun.

Beslutet i korthet

Skolinspektionens tillsyn av Österåkersbygdens friskola visar att det finns allvarliga och omfattande brister inom så centrala områden som undervisningen, extra anpassningar och särskilt stöd samt bedömning och betygssättning. Det handlar bland annat om att eleverna inte får sin garanterade undervisningstid i flera ämnen och att undervisningen inte utgår från aktuella kursplaner. Det handlar också om att skolan inte identifierar, utreder och ger tillräckligt stöd till de elever som av olika anledningar befaras att inte nå målen för utbildningen. Skolinspektionens utredning visar vidare att det finns brister i skolans arbete med att uppmärksamma och åtgärda upprepad eller längre frånvaro. Att det på skolan saknas, och har saknats, lagstadgad personal i elevhälsan är en brist i sig, men innebär också att det saknas förutsättningar för att arbetet med att ge elever stöd och främja närvaro ska kunna leva upp till lagens krav.

Tillsynen visar att bristerna i stor utsträckning är kopplade till den övergripande ledningen och styrningen av skolan. Skolinspektionens tillsyn visar generellt sett att huvudmannen inte känner till de skyldigheter som åligger en huvudman. Varken huvudmannen eller rektorn har sett till att personalen har fått den kompetensutveckling som krävs för att de ska ha insikt i de föreskrifter som gäller för skolan. Till exempel visar tillsynen att all undervisande personal inte har kunskap om den nya läroplanen, garantin för tidiga stödinsatser eller bestämmelserna gällande extra anpassningar. Mot bakgrund av att undervisningen på skolan till största delen bedrivs av lärare som saknar legitimation och behörighet, finner Skolinspektionen det särskilt anmärkningsvärt att huvudmannen inte har säkerställt att personalen får den kompetensutveckling som de behöver för att professionellt kunna utföra sina uppgifter.

Skolinspektionen bedömer att de påtalade bristerna allvarligt försvårar förutsättningarna för eleverna att nå målen för utbildningen. Föreläggandet förenas därför med vite. Därutöver bedöms bristerna utgöra ett allvarligt missförhållande.

Beslut

Föreläggande vid vite

Skolinspektionen förelägger med stöd av 26 kap. 10 och 27 §§ skollagen (2010:800) Österåkersbygdens friskoleförening att vid vite av 300 000 kronor senast den **16 juni 2023** ha vidtagit nedan angivna åtgärder för att avhjälpa påtalade brister. De vidtagna åtgärderna ska senast samma dag skriftligen redovisas till Skolinspektionen.

Skolinspektionen bedömer att bristerna utgör ett allvarligt missförhållande.

Om Österåkersbygdens friskoleförening inte följer detta föreläggande kan Skolinspektionen ansöka hos förvaltningsrätten om utdömande av vitet. Därutöver kommer frågan om återkallelse av godkännande för Österåkersbygdens friskoleförening som huvudman att bedriva grundskola i Vingåkers kommun att aktualiseras (26 kap. 13 § skollagen). Att bristen utgör ett allvarligt missförhållande innebär även att återkallelse av godkännande kan bli aktuellt trots att föreläggandet följts, om det uppstår nya allvarliga brister i verksamheten inom två år från detta föreläggande (26 kap. 15 § skollagen).

Beslutet om föreläggande vid vite gäller omedelbart enligt 26 kap. 10 § tredje stycket skollagen. **Beslutet om föreläggande vid vite får enligt 28 kap. 2 § skollagen överklagas, se bilagan.**

Österåkersbygdens friskoleförening ska vidta följande åtgärder

Undervisning

1. Se till att samtliga lärare senast den 5 april 2023 vid minst ett tillfälle får kompetensutveckling i att planera och bedriva undervisningen utifrån syfte och centralt innehåll i kursplanerna. Huvudmannen ska dokumentera skriftligt när och hur kompetensutvecklingsinsatserna har genomförts och ge in dokumentationen till Skolinspektionen i samband med redovisningen av vidtagna åtgärder. (2 kap. 34 § skollagen samt Läroplanen för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet [SKOLFS 2010:37, nedan Lgr 22], 5 Kursplaner.)
2. Se till att eleverna i årskurs 1-3 ges undervisning i teknik, svenska samt samhälls- och naturorienterande ämnen i den omfattning som anges i timplanen. Det samma gäller för eleverna i årskurs 4-6 i ämnena svenska, slöjd, hem- och konsumentkunskap samt samhällsorienterande ämnen. Undervisningen ska omfatta den garanterade undervisningstiden för respektive ämne under låg- och mellanstadiet, om inte avvikelser är beslutade genom beslut om anpassad studiegång eller prioriterad timplan. Av huvudmannens redovisning ska det framgå hur elevernas undervisningstid i samtliga ämnen har fördelats och schemalagts samt under vilken tidsperiod som detta är aktuellt. (3 kap. 12 §, 10 kap. 4 och 5 §§ skollagen samt 9 kap. 3 och 4 a §§ och bilaga 1 skolförordningen [2011:185].)
3. Se till att undervisningen planeras och bedrivs utifrån kursplanernas syfte och centrala innehåll. Huvudmannen ska, för varje ämne och årskurs, inkomma med lärarnas översiktliga läsårsplaneringar som beskriver vilket centralt innehåll som ska behandlas. (9 kap. 1 § skolförordningen samt Lgr 22, 5 Kursplaner.)
4. Se till att elever i årskurs 4-6 erbjuds extra studietid om minst två timmar per vecka. Av huvudmannens redovisning ska det framgå när och hur den extra studietiden erbjuds och anordnas. (10 kap. 5 a § skollagen)

Frånvaro

5. Se till att, beträffande de elever som har upprepad eller längre frånvaro, genomföra en utredning för att klargöra orsakerna till frånvaron. Utredningarna ska resultera i att de åtgärder som krävs för att komma till rätta med respektive elevs frånvaro beslutas och sätts in. Utredningarna ska genomföras oavsett om frånvaron är giltig eller ogiltig och ska genomföras i samråd med elevhälsan. Om utredningar bedöms som obehövliga och utredning inte genomförs ska det av huvudmannens redovisning framgå skälen till detta. Rektorn ska dokumentera vilka elever som under perioden 20 oktober 2022 – 9 juni 2023 bedömts ha upprepad eller längre frånvaro och vilket datum en utredning om orsakerna till frånvaron har inletts för respektive elev. Dokumentationen, inklusive de utredningar som färdigställts, ska ges in till Skolinspektionen i samband med huvudmannens redovisning av vidtagna åtgärder. (7 kap. 19 a § skollagen)

6. Se till att rektorn snarast anmäler frånvaron till huvudmannen när en utredning om en elevs frånvaro har inletts. Rektorn ska för varje elev, vars frånvaro utretts enligt åtgärd 5, dokumentera när detta anmälts till huvudmannen. Dokumentation ska ges in till Skolinspektionen i samband med huvudmannens redovisning av vidtagna åtgärder. (7 kap. 19 a § skollagen)

Garanti för tidiga stödinsatser

7. Se till att vid minst ett tillfälle före den 5 april 2023 informera lärarna om skollagens reglering kring garantin för tidiga stödinsatser. Huvudmannen ska dokumentera hur och när informationen har förmedlats och ge in till Skolinspektionen i samband med redovisningen av vidtagna åtgärder. (2 kap. 34 § och 3 kap. 4, 4 a och 4 b §§ skollagen)
8. Se till planera in de avstämningstillfällen under höstterminen 2023 vid vilka lärarna ska använda de obligatoriska nationella kartläggningsmaterialen i språklig medvetenhet (Hitta språket) och i matematiskt tänkande (Hitta matematiken) i förskoleklassen (8 kap. 2 § skolförordningen och 2-5 §§ Skolverkets föreskrifter [SKOLFS 2019:16] om obligatoriska nationella kartläggningsmaterial i språklig medvetenhet och i matematiskt tänkande i förskoleklass)
9. Se till att lärarna under vårterminen 2023 i årskurs 1 använder det nationella bedömningsstödet i läs- och skrivutveckling i ämnet svenska och svenska som andraspråk och att lärarna vid avstämningstillfället utgår från avstämning A, B eller C i bedömningsstödet. Dokumentation avseende när bedömningsstödet genomförts vårterminen 2023 samt när bedömningsstödet planeras att genomföras höstterminen 2023 ska ges in till Skolinspektionen i samband med huvudmannens redovisning av vidtagna åtgärder. (9 kap. 22 b § skolförordningen, samt 2-3 §§ Skolverkets föreskrifter [SKOLFS 2016:66] om obligatoriska nationella bedömningsstöd i svenska, svenska som andraspråk och matematik i årskurs 1 i grundskolan.)
10. Se till att lärarna under vårterminen 2023 i årskurs 1 använder det nationella bedömningsstödet i taluppfattning i ämnet matematik och att lärarna börjar på mellannivån för varje elev. Dokumentation avseende när bedömningsstödet genomförts vårterminen 2023 samt när bedömningsstödet planeras att genomföras höstterminen 2023 ska ges in till Skolinspektionen i samband med huvudmannens redovisning av vidtagna åtgärder. (9 kap. 22 b § skolförordningen, samt 4-5 §§ Skolverkets föreskrifter [SKOLFS 2016:66] om obligatoriska nationella bedömningsstöd i svenska, svenska som andraspråk och matematik i årskurs 1 i grundskolan.)
11. För varje elev som lärarna utifrån användningen av nationella bedömningsstödet i åtgärderna 9 och 10 bedömer att det finns en indikation på att eleven inte kommer att uppfylla kriterierna för bedömning av kunskaper för årskurs 1 eller 3 i ämnena svenska, svenska som andraspråk och matematik, ska lärarna, i samråd med specialpedagogisk kompetens, göra en särskild bedömning av elevens kunskapsutveckling. Dokumentation avseende när och hur samråd har

skett med specialpedagogisk kompetens ska ges in till Skolinspektionen i samband med huvudmannens redovisning av vidtagna åtgärder. (3 kap. 4 och 4 a §§ skollagen.)

12. Se till att de extra anpassningar som har satts in i arbetet med garantin följs upp i slutet av förskoleklass och årskurs 3 och förmedlas vidare till den lärare som ska ansvara för aktuella elever i årskurs 1 och 4. Dokumentation avseende när uppföljningen har genomförts och vad den visat alternativt när den planeras att genomföras samt när resultatet av uppföljningen har förmedlats, eller planeras att förmedlas, till berörda lärare ska ges in till Skolinspektionen i samband med huvudmannens redovisning av vidtagna åtgärder. (3 kap. 4 b § skollagen)

Extra anpassningar, utredning om särskilt stöd och beslut om åtgärdsprogram

13. Se till att vid minst ett tillfälle före den 5 april 2023 informera lärarna och övrig skolpersonal om extra anpassningar och skollagens krav avseende när de ska anmäla till rektorn att en elev kan vara i behov av särskilt stöd. Huvudmannen ska dokumentera skriftligt när och hur informationen har förmedlats och ge in till Skolinspektionen i samband med redovisningen av vidtagna åtgärder. (2 kap. 34 § och 3 kap. 5 och 7 §§ skollagen)
14. Se till att de elever som av skolans personal har bedömts vara i behov av extra anpassningar ges sådant stöd. Rektorn ska dokumentera vilka elever som ges extra anpassningar samt hur länge respektive elev har getts sådana anpassningar. Dokumentation ska ges in till Skolinspektionen i samband med huvudmannens redovisning av vidtagna åtgärder. (3 kap. 5 § skollagen)
15. Se till att rektorn tillsammans med lärarna identifierar och dokumenterar vilka elever som, trots extra anpassningar, befaras inte uppfylla de betygskriterier eller kriterier för bedömning av kunskaper som minst ska uppfyllas. Detsamma gäller de elever det finns särskilda skäl att anta att extra anpassningar inte skulle vara tillräckliga för. Dokumentationen ska ges in till Skolinspektionen i samband med huvudmannens redovisning av vidtagna åtgärder. (3 kap. 7 § skollagen).
16. Se till att rektorn startar en utredning för varje elev som identifierats enligt föregående åtgärd. Om samråd med elevhälsan bedöms om uppenbart obehövt ska det av huvudmannens redovisning framgå skälen till detta. Rektorn ska dokumentera vilket datum en utredning har startats för respektive elev. Dokumentationen ska ges in till Skolinspektionen i samband med huvudmannens redovisning av vidtagna åtgärder. (3 kap. 7 § skollagen)
17. Se till att rektorn, efter varje utredning om särskilt stöd, fattar beslut om att utarbeta åtgärdsprogram eller att inte utarbeta åtgärdsprogram. Rektorn ska, för varje utredning enligt åtgärd 16 ovan som avslutas före den 9 juni 2023, dokumentera vilket beslut rektorn fattade. Dokumentationen ska ges in till Skolinspektionen i samband med huvudmannens redovisning av vidtagna åtgärder. (3 kap. 9 § skollagen)

Förebyggande arbete för att skapa trygghet och studiero

18. Se till att ordningsregler utarbetas och följs upp, och vid behov omarbetas, under medverkan av eleverna. Ordningsreglerna och en beskrivning av hur eleverna har medverkat ska ges in till Skolinspektionen i samband med huvudmannens redovisning av vidtagna åtgärder. (5 kap. 5 § skollagen)
19. Se till att det, under medverkan av eleverna, upprättas en plan mot kränkande behandling. Planen ska innehålla de åtgärder som behövs för att förebygga och förhindra kränkande behandling och det ska framgå vilka av åtgärderna som avses påbörjas eller genomföras under det kommande året. Planen ska ges in till Skolinspektionen i samband med huvudmannens redovisning av vidtagna åtgärder. (6 kap. 6-8 §§ skollagen och 2 § förordningen [2006:1083] om barns och elevers deltagande i arbetet med en plan mot kränkande behandling.)

Åtgärdande arbete för att motverka kränkande behandling

20. Se till att rektorn, när hen får kännedom om att en elev anser sig ha blivit utsatt för kränkande behandling i samband med verksamheten, anmäler detta till huvudmannen. Rektorn ska dokumentera hur många sådana anmälningar som gjorts under perioden 9 januari – 9 juni 2023. Dokumentationen ska ges in till Skolinspektionen i samband med huvudmannens redovisning av vidtagna åtgärder. (6 kap. 10 § skollagen)

Bedömning och betygssättning

21. Se till att omdömena i de skriftliga individuella utvecklingsplanerna ges om elevens kunskapsutveckling i förhållande till kriterierna för bedömning av kunskaper eller betygsriterierna för årskurs 6 i de ämnen eleven får undervisning i. (10 kap. 13 § skollagen)
22. Se till att beslut om betyg, när undervisningen bedrivs av lärare utan legitimation, fattas tillsammans med en lärare som är legitimerad. Det oavsagda gäller inte om undantag från bestämmelsen är tillämpligt. (3 kap. 16 § skollagen, 6 kap. 5-6 §§ skolförordningen)
23. Se till att beslut om betyg dokumenteras på föreskrivet sätt med datum och signatur i betygs katalogen. (6 kap. 10 § skolförordningen och 7 § Skolverkets föreskrifter [SKOLFS 2011:123] om betygs katalog.)

Tillgång till elevhälsa

24. Se till att det finns tillgång till kurator i elevhälsan. (2 kap. 25 § skollagen)

Redovisning av åtgärder

Redovisningen av de vidtagna åtgärderna skickas via e-post till skolinspektionen.linking@skolinspektionen.se, eller per post till Skolinspektionen, Box 330, 581 03 Linköping. Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer för ärendet (dnr SI 2022:7231) i de handlingar som sänds in.

Om ärendet

Skolinspektionen har under vintern 2022/23 genomfört en tillsyn av Österåkersbygdens friskoleförening, som är huvudman för Österåkersbygdens friskola belägen i Vingåkers kommun. Skolan omfattar förskoleklass, grundskola årskurs 1-6 samt fritidshem, och har cirka 60 elever. Tillsynen initierades utifrån myndighetens risk- och väsentlighetsanalys, som visade på låga värden för kunskapsresultat, studiemiljö samt andelen legitimerade lärare med behörighet. Tillsynen har inte omfattat verksamheten i fritidshemmet.

I tillsynen har Skolinspektionen kontrollerat om verksamheten vid Österåkersbygdens friskola följer gällande bestämmelser om undervisning, frånvaro, garantin för tidiga stödinsatser, extra anpassningar och särskilt stöd, förebyggande arbete för att skapa trygghet och studiero, åtgärdande arbete för att motverka kränkande behandling, bedömning och betygssättning samt tillgång till elevhälsa.

Tillsynen har genomförts genom intervjuer med elever, lärare, personal i elevhälsan och rektorn samt lektionsobservationer den 17 och 18 oktober 2022. Representanter för huvudmannen har intervjuats den 2 november 2022. En kompletterande rektorsintervju genomfördes den 13 januari 2023. Som en del av tillsynen har även dokumentation granskats, bl.a. betygskataloger, individuella utvecklingsplaner, ordningsregler, skolans timplaner, elevscheman och skolans plan mot kränkande behandling. Huvudmannen har yttrat sig över allt material av betydelse för beslutet.

Motivering av beslutet

Skolinspektionen redogör först för de omständigheter som framkommit i tillsynsutredningen och som ligger till grund för myndighetens bedömning, därefter anges de bestämmelser som tillämpas och slutligen redovisar Skolinspektionen sin bedömning i det här fallet.

Huvudmannen ansvarar för att utbildningen genomförs i enlighet med bestämmelserna i skollagen, föreskrifter som har meddelats med stöd av skollagen och de bestämmelser för utbildningen som kan finnas i andra författningar (2 kap. 8 § skollagen). Vidare ska huvudmannen se till att nödvändiga åtgärder vidtas om det framkommer att det finns brister i verksamheten (4 kap. 7 § skollagen).

Föreläggande vid vite

Undervisning

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Garanterad undervisningstid

Av intervjuer med rektorn och elever samt av dokumentstudier framgår att eleverna inte får den garanterade undervisningstiden i flera ämnen. Det gäller både eleverna på lågstadiet och mellanstadiet. Av intervjuer med rektorn och elever samt av dokumentstudier framgår till exempel att eleverna i årskurs 1-3 inte får undervisning i ämnet teknik. I ingivna timplaner för läsåren 2021/22 och 2022/23 anges att undervisning i teknik enbart ges på mellanstadiet. Lärarna uppger visserligen att tanken är att även eleverna i årskurs 3 ska få undervisning i ämnet under våren 2023. Rektorn uppger dock att eleverna i årskurs 1-3 inte kommer att läsa ämnet detta läsår, vilket också framgår av ingivna scheman för vårterminen 2023. Kompletterande intervju med rektorn bekräftar att inga elever i årskurs 1-3 har haft teknik under detta läsår eller tidigare läsår.

Vidare framgår av dokumentstudier att eleverna på såväl lågstadiet som mellanstadiet inte får sin garanterade undervisningstid bland annat i svenska och samhällsorienterande ämnen. Det framgår också att eleverna på lågstadiet ges för lite undervisningstid i naturorienterande ämnen. Skolinspektionen har tagit del av skolans timplan för läsåret 2022/23 och schemana för samtliga årskurser under höst- respektive vårterminen samma läsår. En jämförelse mellan den angivna undervisningstiden i timplanen och den faktiska enligt ingivna scheman visar att dessa skiljer sig åt i hög grad. Jämförelsen visar att eleverna i huvuddelen av ämnena ges mindre undervisningstid än vad som framgår av skolans timplan. Enligt schemana för årskurserna 1-3 har eleverna 632 undervisningstimmar i svenska, medan eleverna enligt bilaga till skolförordningen är garanterade en minsta en undervisningstid om 680 timmar. Undervisningstiden i samhällsorienterande ämnen är enligt schemana 191 timmar, att jämföra med kravet på 200 i skolförordningen. Motsvarande timantal för de naturorienterande ämnena är 114 och 143. Enligt schemana för årskurserna 4-6 är antalet undervisningstimmar i svenska sammantaget 439 timmar, medan eleverna enligt skolförordningen är garanterade en minsta undervisningstid om 520 timmar i mellanstadiet. För de samhällsorienterande ämnena är motsvarande antalet undervisningstimmar 291 respektive 333. Även avseende ämnena slöjd samt hem- och konsumentkunskap framgår av de scheman som getts in till Skolinspektionen att eleverna på mellanstadiet ges för lite undervisningstid. Enligt Skolinspektionens beräkningar ges eleverna 96 respektive 87 procent av den garanterade undervisningstiden i dessa ämnen.

Av intervju med rektorn och av dokumentstudier framgår att samtliga elever från förskoleklassen till årskurs 6 har så kallad redovisningstid på fredagar. Enligt ingivna scheman omfattar redovisningstiden 90 minuter (det vill säga 1,5 undervisningstimme) under höstterminen 2022 och 40 minuter under vårterminen 2023. Rektorn uppger att på redovisningstiden samlas skolans alla elever i aulan och redovisar arbeten från alla ämnen. Rektorn uppger i intervju att det inte finns någon planering för hur stor del av

redovisningstiden som ingår i respektive ämnes undervisningstid, men att det kan ses som muntlig framställning i svenska. I en senare komplettering uppger rektorn att redovisningstiden ska ses som undervisning i natur- och samhällsorienterande ämnen. I ingivet schema för årskurs 6 vårterminen 2023 finns inte redovisningstiden inlagd; eleverna har då istället engelska. När Skolinspektionen frågar om det förhåller sig så, uppger rektorn att det inte stämmer och att hen behöver kontrollera detta.

Undervisning utifrån syfte och centralt innehåll

Av intervjuer med rektorn och lärare framgår att alla lärare inte undervisar utifrån Lgr 22. I intervju med lärare framkommer att de inte har fått någon kompetensutveckling vad gäller den nya läroplanen Lgr 22. Lärarna uppger att alla lärare, även de som inte är legitimerade och behöriga, huvudsakligen får arbeta på egen hand när det gäller planering av undervisningen och säkerställandet av att undervisningen följer och omfattar aktuellt ämnes syfte och centrala innehåll. Dessa lärare får lite eller inget stöd och vägledning. I intervju med lärare framkommer också att det finns lärare som under innevarande läsår planerar och bedriver undervisningen på samma sätt som förra läsåret, utan att beakta att syfte och centralt innehåll reviderats. Rektorn bekräftar att lärarna inte har fått någon kompetensutveckling om Lgr 22. Rektorn anger vidare att hen inte kan garantera att undervisningen följer ämnets syfte och centrala innehåll, utan att det är upp till lärarna själva att säkerställa det.

Av intervju med huvudman framgår att information om ny lagstiftning skickas till rektorn, som förväntas hantera den. Enligt huvudmannen har införandet av den nya läroplanen inte föranlett några kompetensutvecklingsinsatser för skolans personal. Huvudmannen uppger att rektorn har ansvaret för personalens kompetensutveckling.

Extra studietid

I intervjuer med rektorn och lärare framkommer att eleverna i årskurs 4-6 inte erbjuds extra studietid. Av intervju med huvudmannen respektive rektorn framgår att de inte känner till att det har kommit en lagbestämmelse om erbjudande av undervisning i form av extra studietid.

Rättslig reglering

Garanterad undervisningstid

Av skollagen framgår vilka ämnen undervisningen i grundskolan ska omfatta och att den totala undervisningstiden för varje elev i grundskolan vara minst 6 890 timmar (10 kap. 4 § och 5 § 1 stycket skollagen).

Av skolförordningen framgår att bestämmelser om fördelning av den garanterade undervisningstiden (timplan) finns i bilaga 1. Av bilaga 1 till skolförordningen framgår den minsta garanterade undervisningstiden i timmar per stadium och ämne. (9 kap. 3 § och bilaga 1 skolförordningen). Möjligheter att för enskilda elever besluta om avsteg från undervisningstid genom anpassad studiegång eller prioriterad timplan regleras i 3 kap. 12 § skollagen och 9 kap. 4 a § skolförordningen.

I förarbetena till skollagen anges att en viktig förutsättning för att eleverna ska kunna nå kunskapskraven är att de får de undervisningstimmar som anges i timplanen. Den minsta garanterade undervisningstiden i de olika ämnena har koppling till kursplanerna och de nationella proven. Avsikten med den stadiindelade timplanen är att uppnå en ökad likvärdighet mellan skolor. (Prop. 2016/17:143, s. 17 och 19.)

Undervisning utifrån syfte och centralt innehåll

Av skollagen framgår att huvudmannen ska se till att personalen vid skolenheten ges möjligheter till kompetensutveckling. Huvudmannen ska se till att förskollärare, lärare och annan personal har nödvändiga insikter i de föreskrifter som gäller för skolväsendet. (2 kap. 34 § skollagen)

Av 9 kap. 1 § skolförordningen framgår bl.a. att det för grundskolan gäller en läroplan. Av Lgr 22, del 5 Kursplaner framgår bl.a. syfte och centralt innehåll för respektive ämne.

Av läroplanen framgår att rektorn, inom givna ramar, har ett särskilt ansvar för att personalen får den kompetensutveckling som krävs för att de professionellt ska kunna utföra sina uppgifter och kontinuerligt ges möjligheter att dela med sig av sin kunskap och att lära av varandra för att utveckla utbildningen. (Lgr 22, avsnitt 2.8)

Extra studietid

Av skollagen framgår att elever i årskurs 4-9 ska erbjudas att frivilligt delta i undervisning i form av extra studietid. Erbjudandet ska omfatta minst två timmar per vecka. Undervisningen ska anordnas under eller i direkt anslutning till skoldagen vid den skolenhet eleven tillhör. Extra studietid ska inte räknas in i den minsta totala undervisningstiden enligt 5 §. (10 kap. 5 a § skollagen)

Skolinspektionens bedömning

Garanterad undervisningstid

Skolinspektionen bedömer att eleverna i flera ämnen inte får sin garanterade undervisningstid. Utredningen visar att skolans timplan som huvudmannen lämnat till Skolinspektionen inte stämmer med den faktiskt utlagda undervisningstiden enligt schemana. Det medför att eleverna i flera ämnen inte får den undervisningstid som de är garanterade enligt författningarna. De ämnen eleverna ges för lite undervisningstid i är för årskurs 1-3 svenska, teknik samt de samhälls- och naturorienterande ämnena och för eleverna i årskurs 4-6 svenska, slöjd, hem- och konsumentkunskap samt samhällsorienterande ämnen.

I svenska på mellanstadiet och i naturorienterande ämnen på lågstadiet är skillnaderna särskilt anmärkningsvärda. Enligt Skolinspektionens beräkningar får eleverna på mellanstadiet 84 procent av den garanterade undervisningstiden i svenska, vilket innebär att de går miste om mer än 80 timmars undervisning i ämnet. Eleverna på lågstadiet får endast 80 procent av sin garanterade undervisningstid i naturorienterande ämnen, vilket innebär att eleverna går miste om 29 undervisningstimmar. Rektorn uppger visserligen att på den så kallade redovisningstiden får skolans elever redovisa

olika arbeten från olika ämnen för varandra, och att det kan ses som muntlig redovisning i svenska eller undervisning i natur- och samhällsorienterande ämnen. Eftersom redovisningstiden är gemensam för alla elever från förskoleklass till årskurs 6, och dessutom kan handla om samtliga ämnen, bedömer Skolinspektionen att endast en liten del av den tiden kan anses utgöra undervisningstid i dessa ämnen på låg- respektive mellanstadiet.

Undervisning utifrån syfte och centralt innehåll

Skolinspektionen bedömer att undervisningen i flera ämnen med stor sannolikhet inte utgår från syfte och centralt innehåll i Lgr 22. Utredningen visar att lärarna, även de som saknar legitimation och behörighet, inte har fått någon kompetensutveckling med anledning av de reviderade kursplanerna i Lgr 22. Varken huvudmannen eller rektorn har försäkrat sig om, eller sett till att, lärarna får den kompetensutveckling som är en förutsättning för att de professionellt ska kunna utföra sina uppgifter, trots att huvudmannens och rektors ansvar för detta är tydligt uttryckt i styrdokumentet. Utredningen visar också att det finns lärare som därför inte heller bedriver undervisningen utifrån syfte och centralt innehåll i Lgr 22.

Extra studietid

Skolinspektionens utredning visar vidare att eleverna inte erbjuds undervisning i form av extra studietid. Detta beror på att varken huvudmannen och rektorn har kännedom om den nya bestämmelsen.

Frånvaro

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Av intervjuer med rektorn, representanter för elevhälsan och lärare framgår att det finns elever med upprepad eller längre frånvaro, som inte har fått frånvaron utredd enligt skollagens krav. Rektorn uppger att det finns sex elever på skolan som har upprepad eller längre frånvaro, men att det endast för två av dessa finns frånvaroutredningar. Rektorn uppger vidare att det finns brister i dokumentationen av utredningarna.

Av intervju med representanter för elevhälsan framgår att varken skolsköterskan eller skolpsykologen har medverkat i några utredningar när det gäller elever med upprepad eller längre frånvaro under höstterminen fram till Skolinspektionens besök på skolan.

Av intervju med rektorn framgår vidare att frånvaron inte har anmälts till huvudmannen. Det gäller även de elever för vilka frånvaroutredningar finns. I intervju med huvudmannen uppges att de får muntlig information om frånvaro av rektorn på styrelsemötena, det framkommer dock också att huvudmannen inte känner till om det finns någon elev som har upprepad eller längre frånvaro. Representanterna för huvudmannen uppger vidare att de inte heller har fått in några anmälningar upprepad eller längre frånvaro under höstterminen 2022.

I skriftlig inkommen komplettering uppger huvudmannen genom rektorn att frånvaroutredningar alltid genomförs och att skolan numera har en tydlig plan över hur de går till väga. Skolinspektionen har begärt in eventuella frånvaroutredningar och tagit del av den frånvaroutredning gällande en elev som skickats in. Av utredningen framgår bland annat omfattningen av elevens frånvaro, vilka åtgärder som har vidtagits och av vem. Det saknas dock en utredning om orsakerna till elevens frånvaro.

Rättslig reglering

Av skollagen framgår att om en elev har upprepade eller längre frånvaro från den verksamhet som avses i 17 § ska rektorn, oavsett om det är fråga om giltig eller ogiltig frånvaro, se till att frånvaron skyndsamt utreds om det inte är obehövt. Utredningen ska genomföras i samråd med eleven och elevens vårdnadshavare samt med elevhälsan. Om förutsättningarna för en utredning om särskilt stöd enligt 3 kap. 7 § är uppfyllda ska även en sådan utredning inledas. När en utredning om en elevs frånvaro har inletts ska rektorn se till att frånvaron snarast anmäls till huvudmannen. (7 kap. 19 a § skollagen)

Av förarbetena till skollagen framgår att arbetet med att upptäcka och agera tidigt för att motverka frånvaro hos elever är en av de mest grundläggande åtgärderna som skolan och samhället kan vidta för att fånga upp elever som riskerar att inte nå kunskapskraven och gå miste om den utbildning som de har rätt till. (Prop. 2017/18:182 s. 56) Vidare framgår att fokus vid utredningen bör vara på att kartlägga orsakerna till frånvaron och att kartläggningen utgör ett underlag för sätta in åtgärder som gör att eleven kan bryta ett negativt frånvaromönster. Det anges också att det är av största vikt att resultatet av en utredning av upprepade eller längre frånvaro ska utmynna i sådana åtgärder som behövs för att komma till rätta med elevens frånvaro. (s. 60) Det förutsätts i förarbetena att frånvaroutredningen och arbetet med frånvaron dokumenteras (s. 62).

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att det finns brister i skolans arbete med att utreda frånvaro. Utredningen visar att för huvuddelen av eleverna med upprepade eller längre frånvaro är frånvaron inte utredd. Det har inte framkommit att frånvaroutredning för dessa elever skulle vara obehövt. Utredningen visar vidare att skolans elevhälsa inte har varit delaktiga i någon sådan utredning, trots att det är ett krav enligt skollagen. Samråd har varken skett med skolsköterskan eller skolpsykologen, som vid tiden för Skolinspektionens besök utgjorde skolans hela elevhälsa. Det finns även brister i dokumentationen av de utredningar som faktiskt genomförts. För att skolan ska kunna vidta åtgärder och följa upp elever med frånvaroproblematik är det viktigt att skolan kontinuerligt dokumenterar frånvaro och frånvaroutredningar. Enligt intervju med rektorn fanns det vid tidpunkten för tillsynsbesöket sex elever med omfattande eller upprepade frånvaro, men Skolinspektionen har endast tagit emot en frånvaroutredning. Därmed kan Skolinspektionen konstatera att frånvaron inte utreds för alla elever med upprepade eller längre, trots att huvudmannen genom rektorn har uppgett att det nu görs.

Skolinspektionens utredning visar vidare att rektorn inte har anmält frånvaron till huvudmannen. Enligt bestämmelsen ska rektorn anmäla frånvaro till huvudmannen när utredning har inletts. Huvudmannen känner därför inte till att det finns elever med upprepade eller längre frånvaro på skolan.

Garanti för tidiga stödinsatser

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Av intervjuer med rektorn och lärare framgår att lärare i förskoleklass och årskurs 1 inte har genomfört kartläggningsmaterialet och bedömningsstödet som ingår i garantin för tidiga stödinsatser. Lärarna uppger att de inte har fått någon information om garantin för tidiga stödinsatser. Rektorn, som också arbetar som lärare, uppger att kartläggningsmaterialet för förskoleklass inte har genomförts detta och föregående läsår. Enligt rektorn har bedömningsstödet i årskurs 1 använts för ämnet svenska, men inte för ämnet matematik.

Huvudmannen uppger att de inte känner till garantin för tidiga stödinsatser.

I inkommen skriftlig komplettering uppger rektorn att skolan efter tillsynsbesöket har genomfört bedömningsstödet för årskurs 1. De har även påbörjat arbetet med garantin för tidiga stödinsatser för förskoleklassen.

I intervju med rektorn framkommer att det finns en indikation på att en elev inte kommer att uppfylla kriterierna för bedömning av kunskaper i svenska. En särskild bedömning av elevens kunskapsutveckling har genomförts, dock utan inblandning av personal med specialpedagogisk kompetens eftersom sådan kompetens då saknades på skolan.

Rättslig reglering

Användning av kartläggningsmaterial och bedömningsstöd

Av skollagen framgår att huvudmannen ska se till att personalen vid skolenheten ges möjligheter till kompetensutveckling. Huvudmannen ska se till att förskollärare, lärare och annan personal har nödvändiga insikter i de föreskrifter som gäller för skolväsendet. (2 kap. 34 § skollagen)

Av skolförordningen framgår att nationella kartläggningsmaterial ska användas för att kartlägga elevernas språkliga medvetenhet och matematiska tänkande i förskoleklass (8 kap. 2 § skolförordningen).

Av skolförordningen framgår vidare att nationella bedömningsstöd ska användas i matematik och svenska eller svenska som andraspråk i årskurs 1 (9 kap. 22 b § 1 stycket § skolförordningen).

Av Skolverkets föreskrifter framgår att Skolverkets kartläggningsmaterial i språklig medvetenhet i förskoleklass (diarienummer 2019:567 [Hitta språket]) och Skolverkets

kartläggningsmaterial i matematiskt tänkande i förskoleklass (diarienummer 2019:568 [Hitta matematiken]) ska användas. Vidare framgår att för varje elev ska läraren använda kartläggningsmaterialen vid avstämningstillfällen under höstterminen. Vid varje avstämningstillfälle ska läraren utgå från anvisningar i kartläggningsmaterialet. (2-5 §§ Skolverkets föreskrifter om obligatoriska nationella kartläggningsmaterial i språklig medvetenhet och i matematiskt tänkande i förskoleklass.)

Av Skolverkets föreskrifter framgår att i ämnena svenska och svenska som andraspråk i årskurs 1 ska Skolverkets nationella bedömningsstöd i läs- och skrivutveckling (diarienummer 2019:563) användas. Vidare framgår att för varje elev ska läraren använda bedömningsstödet vid avstämningstillfällen under både höstterminen och vårterminen. Vid varje avstämningstillfälle ska läraren utgå från Avstämning A, B eller C i bedömningsstödet utifrån hur långt eleven har kommit i sin kunskapsutveckling. (2-3 §§ Skolverkets föreskrifter om obligatoriska nationella bedömningsstöd i svenska, svenska som andraspråk och matematik i årskurs 1 i grundskolan och sameskolan.)

Av Skolverkets föreskrifter framgår vidare att i ämnet matematik i årskurs 1 ska Skolverkets nationella bedömningsstöd i taluppfattning (diarienummer 2019:564) användas. Vidare framgår att för varje elev ska läraren använda bedömningsstödet vid avstämningstillfällen under både höstterminen och vårterminen. Läraren ska använda den del av bedömningsstödet som avser den aktuella terminen och börja på mellannivå för varje elev. Därefter ska läraren använda bedömningsstödet utifrån hur långt eleven har kommit i sin kunskapsutveckling. (4-5 §§ Skolverkets föreskrifter om obligatoriska nationella bedömningsstöd i svenska, svenska som andraspråk och matematik i årskurs 1 i grundskolan och sameskolan.)

Särskild bedömning och uppföljning

Skollagen anger bl.a. att det ska göras en särskild bedömning av en elevs kunskapsutveckling i

1. förskoleklassen, om det utifrån användning av ett nationellt kartläggningsmaterial finns en indikation på att eleven inte kommer att uppfylla kriterierna för bedömning av kunskaper för årskurs 1 och 3 i svenska, svenska som andraspråk eller matematik, och
2. lågstadiet om det utifrån användningen av ett nationellt bedömningsstöd eller ett nationellt prov i svenska, svenska som andraspråk eller matematik, finns en indikation på att eleven inte kommer att uppfylla kriterierna för bedömning av kunskaper för årskurs 1 eller 3.

Om det efter en sådan bedömning kan befaras att eleven inte kommer att uppfylla de aktuella kriterierna för bedömning av kunskaper ska det skyndsamt planeras för extra anpassningar eller göras en anmälan till rektorn om utredning om behov av särskilt stöd. (3 kap. 4 § 1 och 2 stycket skollagen)

Vidare framgår av skollagen att ansvarig förskollärare eller lärare ska samråda med personal med specialpedagogisk kompetens vid den särskilda bedömningen, vid plane-

ring av eventuella extra anpassningar i de berörda ämnena, och vid uppföljningen enligt 4 b §. Sådant samråd behöver inte genomföras om den ansvariga förskolläraren eller läraren har specialpedagogisk kompetens. (3 kap. 4 a § skollagen)

Slutligen framgår även av skollagen att i slutet av förskoleklassen och i slutet av lågstadiet ska det genomföras en uppföljning av sådant stöd som getts enligt 5 § i svenska, svenska som andraspråk och matematik. Resultatet av denna uppföljning ska överföras till den lärare som ska ansvara för eleven i nästa årskurs. (3 kap. 4 b § skollagen)

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att det finns brister i skolans arbete med garantin för tidiga stödinsatser. Det nationella kartläggningsmaterialet i förskoleklassen ska genomföras under höstterminen och det nationella bedömningsstödet i årskurs 1 ska genomföras såväl under höst- som vårterminen. Utredningen visar att genomförandet inte sker inom den reglerade tidsfristen varken i förskoleklassen eller i årskurs 1.

Syftet med garantin är att elever som har behov av stöd tidigt ska få de stödinsatser som behövs för att de ska uppfylla de kriterier för bedömning av kunskaper i svenska, svenska som andraspråk och matematik i årskurs 1 och 3 i grundskolan. Det finns härmed en risk att elever på skolan inte får de extra anpassningar eller särskilda stöd som de behöver. Ett annat syfte är att skapa jämlika förutsättningar för elever att uppfylla kriterierna för bedömning av kunskaper och att en elevs rätt till stöd inte ska vara beroende av var eleven går i skola. Det är därför särskilt allvarligt att huvudmannen inte har kännedom om och insikt i den delen av skolförfattningarna.

Vidare bedömer Skolinspektionen att skolan brister gällande att förskollärare och lärare ska samråda med personal med specialpedagogisk kompetens vid en särskild bedömning utifrån resultatet från nationellt kartläggningsmaterial i förskoleklass, nationellt bedömningsstöd i årskurs 1 och nationella proven i årskurs 3. Utredningen visar att den särskilda bedömningen har genomförts utan samråd med personal med specialpedagogisk kompetens, eftersom skolan saknade sådan personal när bedömningarna gjordes.

Som en konsekvens av bristerna i arbetet med garantin för tidiga stödinsatser brister skolan även sannolikt avseende det lagkrav som finns att en uppföljning ska ske, och överföring av resultatet av uppföljningen, i slutet av förskoleklassen respektive lågstadiet för sådant stöd som getts som extra anpassningar i svenska, svenska som andraspråk och matematik. Skolinspektionen gör den bedömningen mot bakgrund av att skolan inte arbetar med garantin för tidiga stödinsatser samt arbetar bristfälligt med extra anpassningar.

Extra anpassningar, utredning om särskilt stöd och beslut om åtgärdsprogram

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Arbetet med extra anpassningar och särskilt stöd

Av intervjuer med rektorn, lärare och representanter för elevhälsan framgår att det på skolan saknas kunskap samt fungerande rutiner och arbetssätt gällande arbetet med att ge eleverna de stödinsatser som de behöver. I intervjun med lärare framkommer att lärare utan legitimation och behörighet inte har fått information om extra anpassningar och därför är osäkra på vad extra anpassningar är. Såväl rektorn som lärarna uppger att det saknas rutiner för arbetet med extra anpassningar, vilket enligt lärarna lett till att vissa obehöriga lärare inte informeras om vilka elever som behöver extra anpassningar. Enligt rektorn är det varje mentor som ska informera övriga lärare om detta.

Av intervjuer med rektorn, lärare och representanter för elevhälsan framgår att elevers eventuella behov av särskilt stöd inte alltid anmäls och utreds, när elever trots extra anpassningar, befaras inte komma att uppfylla de betygskriterier eller kriterier för bedömning av kunskaper som minst ska uppfyllas. Rektorn uppger att det på skolan saknas en förankrad rutin för arbetet, och att skolan inte arbetar enligt den rutin som skickats in i samband med informationsinhämtningen inför tillsynsbesöket; rutinen beskriver hur det borde fungera. I intervjuer med rektorn och representanter för elevhälsan framkommer också exempel på elever som inte har anmälts och utretts i tid, och där det senare har uppdagats att eleverna har stora kunskapsbrister. Rektorn uppger att hen under hösten 2022 fick kännedom om en elev i årskurs 3 som hade bristande kunskaper i ett ämne. Skolan gjorde då en kartläggning, vilken resulterade i att eleven ansågs behöva arbeta med uppgifter motsvarande nivån för årskurs 1. Enligt rektorn saknas dock beslut om huruvida eleven behöver särskilt stöd och ett åtgärdsprogram ska utarbetas eller inte. Rektorn uppger att eleven nu ges extra anpassningar i form av att arbeta i läroboken avsedd för årskurs 1.

I intervju med rektorn framkommer vidare att rektorn beslutat att en elev ska gå om en årskurs. Bakgrunden till detta är enligt rektorn att eleven under en tidigare årskurs inte nådde kunskapskraven¹ i något ämne, och att skolan då försökte ge eleven extra anpassningar under hela läsåret därpå. Enligt rektorn anmälde ingen lärare till rektorn under det läsåret att de extra anpassningarna inte var tillräckliga och att eleven kunde vara i behov av särskilt stöd. Såväl rektorn som representanter för elevhälsan uppger att elevens eventuella behov av särskilt stöd inte är utrett och att eleven inte har något åtgärdsprogram. Skolsköterskan uppger att hen fick höra om denna elev först i september 2022, och att hen inte deltagit på någon elevkonferens om eleven. Rektorn uppger initialt att hen beslutade att eleven skulle gå om en årskurs under ett möte med mentorn, skolpsykologen och en logoped. Skolpsykologen uppger dock i intervju

¹ Begreppet ersattes den 1 juli 2022 med begreppet "betygskriterier eller kriterier för bedömning av kunskaper som minst ska uppfyllas" i skolförfattningarna.

att hen inte har varit delaktig i beslutet. Rektorn uppger att det inte finns något formellt beslut om att eleven ska gå om, utan det som finns är endast anteckningar från ett möte med elevens vårdnadshavare.

När det gäller utredning och stöd för en tredje elev framkommer delvis motstridiga uppgifter i intervjuer med rektorn och lärare. Elevens lärare uppger att det finns ett åtgärdsprogram för en elev i klassen. Lärarna uppger dock att elevhälsan inte var involverad när detta bestämdes och att det inte har gjorts någon utredning om elevens eventuella behov av särskilt stöd. Såväl skolsköterskan som skolpsykologen bekräftar att elevhälsan inte har varit involverad i någon utredning. Rektorns uppfattning är att elevens behov av särskilt stöd är utrett och att eleven ska få ett åtgärdsprogram. Enligt rektorn ville inte vårdnadshavarna att elevhälsan skulle involveras i utredningen. Vid en senare kompletterande intervju med rektorn samt i en inkommen komplettering till Skolinspektionen framkommer att eleven efter tillsynsbesöket har utretts för eventuellt behov om särskilt stöd och fått ett åtgärdsprogram.

Åtgärdsprogram

I intervju med lärare uppges att det sällan utarbetas åtgärdsprogram för elever på skolan, eftersom skolan inte har någon specialpedagog. Av intervjun framgår också att det saknas en rutin kring framtagandet av åtgärdsprogram. Vid den kompletterande intervjun med rektorn i januari 2023 framkommer att skolan nu har tillgång till specialpedagogisk kompetens. Skolinspektionen har efter denna intervju begärt att få ta del av samtliga nu aktuella åtgärdsprogram. Av den inkomna kompletteringen som inkom den 24 januari 2023 framgår att det på skolan nu finns ett aktuellt åtgärdsprogram.

Rättslig reglering

Av skollagen framgår att huvudmannen ska se till att personalen vid skolenheten ges möjligheter till kompetensutveckling. Huvudmannen ska se till att förskollärare, lärare och annan personal har nödvändiga insikter i de föreskrifter som gäller för skolväsendet. (2 kap. 34 § skollagen)

Av skollagen framgår bland annat att om det inom ramen för undervisningen, genom användning av ett nationellt kartläggningsmaterial eller ett nationellt bedömningsstöd, resultatet på ett nationellt prov eller uppgifter från lärare, övrig skolpersonal, en elev eller en elevs vårdnadshavare eller på annat sätt framkommer att det kan befaras att en elev inte kommer att uppfylla de betygskriterier eller kriterier för bedömning av kunskaper som minst ska uppfyllas, och inte annat följer av 7 §, ska eleven skyndsamt ges stöd i form av extra anpassningar inom ramen för den ordinarie undervisningen. Stödet ska ges med utgångspunkt i elevens utbildning i dess helhet, om det inte är uppenbart obehövligt. (3 kap. 5 § skollagen)

Av skollagen framgår vidare att om det inom ramen för undervisningen, genom användning av ett nationellt kartläggningsmaterial eller ett nationellt bedömningsstöd, resultatet på ett nationellt prov eller uppgifter från lärare, övrig skolpersonal, en elev eller en elevs vårdnadshavare eller på annat sätt framkommer att det kan befaras att en elev inte kommer att uppfylla de betygskriterier eller kriterier för bedömning av

kunskaper som minst ska uppfyllas, trots att stöd har getts i form av extra anpassningar inom ramen för den ordinarie undervisningen enligt 5 §, ska detta anmälas till rektorn. Detsamma gäller om det finns särskilda skäl att anta att sådana anpassningar inte skulle vara tillräckliga. Rektorn ska se till att elevens behov av särskilt stöd skyndsamt utreds. Behovet av särskilt stöd ska även utredas om eleven uppvisar andra svårigheter i sin skolsituation. Samråd ska ske med elevhälsan, om det inte är uppenbart obehövt. Om en utredning visar att en elev är i behov av särskilt stöd, ska han eller hon ges sådant stöd. Stödet ska ges med utgångspunkt i elevens utbildning i dess helhet, om det inte är uppenbart obehövt. (3 kap. 7 § 1-3 och 5 stycket skollagen)

Av skollagen framgår även att ett åtgärdsprogram ska utarbetas för en elev som ska ges särskilt stöd. Av programmet ska behovet av särskilt stöd och hur det ska tillgodoses framgå. Av programmet ska det också framgå när åtgärderna ska följas upp och utvärderas och vem som är ansvarig för uppföljningen respektive utvärderingen. Eleven och elevens vårdnadshavare ska ges möjlighet att delta när ett åtgärdsprogram utarbetas. Åtgärdsprogrammet beslutas av rektorn. Rektorn får inte överlåta sin beslutanderätt till någon annan avseende vissa särskilt angivna former av särskilt stöd. Om en utredning enligt 7 § visar att eleven inte behöver särskilt stöd, ska rektorn eller den som rektorn har överlåtit beslutanderätten till i stället besluta att ett åtgärdsprogram inte ska utarbetas. (3 kap. 9 § skollagen)

Upplysningsvis kan följande nämnas. Sedan årsskiftet finns regleringen kring rektors beslut att en elev i grundskolan ska gå om en årskurs i 7 kap. 11 c § skollagen. Av 28 kap. 16 § framgår att beslutet går att överklaga till Skolväsendets överklagandenämnd och av 29 kap. 10 § framgår bl.a. krav på dokumentation och motivering av beslutet.

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att det finns brister i Österåkersbygdens friskolas arbete gällande extra anpassningar och särskilt stöd. Utredningen har visat att skolans olegitimerade lärare inte känner till hur de ska arbeta med extra anpassningar. Eftersom extra anpassningar inte diskuteras rutinmässigt inom arbetslaget ges inte extra anpassningar i utbildningen som helhet. Som framgår ovan genomför skolan inte heller insatserna kopplade till garantin för tidiga stödinsatser enligt lagens krav, vilket medför att elever som behöver stödinsatser, till exempel i form av extra anpassningar, riskerar att upptäckas betydligt senare än om garantin hade använts.

Skolinspektionen bedömer vidare att det finns brister i skolans arbete när det gäller att identifiera, anmäla och skyndsamt utreda elevers eventuella behov av särskilt stöd. Oklarheterna kring arbetet med extra anpassningar innebär att det är sannolikt att skolan inte uppmärksammar och anmäler samt skyndsamt utreder elever som i nästa steg kan vara i behov av särskilt stöd. I tillsynen har det också framkommit att det finns elever som inte har anmälts och utretts för behov av särskilt stöd trots att ett sådant behov befaras föreligga. Om en elevs behov inte utreds alls eller inte utreds skyndsamt, riskerar eleven att helt eller i vart fall under en viss tid bli utan det särskilda stödet som eleven har rätt till. Utan en utredning är det också svårt för lärare och rektorn att veta att eventuella insatser som sätts in motsvarar elevens behov.

Efter varje utredning av en elevs behov av särskilt stöd ska det fattas beslut om att utarbeta ett åtgärdsprogram eller beslut att inte utarbeta åtgärdsprogram. Det finns elever på skolan vars stödbehov har utretts på olika sätt men där inga beslut om att utarbeta åtgärdsprogram eller inte har fattats. Följden därav är att inga dokumenterade åtgärder finns samt en plan om uppföljning och utvärdering av åtgärdernas effekt saknas. Det medför också att det inte är möjligt för vårdnadshavare att ha vetskap om vilka stödinsatser eleven får. En ytterligare konsekvens är att möjligheten att överklaga beslut om att utarbeta åtgärdsprogram eller inte uteblir. Det är genom åtgärdsprogrammet som vårdnadshavare får information om möjligheten att överklaga beslutet, samt hur en överklagan går till.

Under Skolinspektionens tillsyn har det framkommit att det finns en elev som har fått gå om en årskurs. Denna åtgärd vidtogs efter att eleven konstaterats inte nå målen i något ämne, och sedan getts extra anpassningar under ett läsår. Elevens eventuella behov av särskilt stöd har inte utretts och det finns inget åtgärdsprogram för eleven eller ett formellt beslut att eleven ska gå om en årskurs. Att en elev ska gå om en årskurs är ett mycket ingripande beslut som behöver föregås av noggranna överväganden och med välgrundat underlag för beslutet. Det är annars inte säkert att elevens möjligheter att nå målen förbättras bara för att eleven inte flyttas upp till nästa årskurs. Mot bakgrund av detta kan Skolinspektionen konstatera att skolan inte har uppfyllt skyldigheterna i sitt ansvar för att ge eleven rätt förutsättningar för sin skolsituation och agerandet styrker ytterligare bedömningen att skolans arbete med stödprocessen inte sker i enlighet med skollagens krav.

Skolinspektionens sammantagna bedömning är att alla delar i skolans arbete gällande elevers rätt till extra anpassningar och särskilt stöd brister, vilket allvarligt försvårar skolsituationen för de elever som har stödbehov. Utredningen visar att bristerna finns genomgående i arbetet med den kedja av stödåtgärder som finns att tillgå.

Förebyggande arbete för att skapa trygghet och studiero

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Arbetet med ordningsregler

I intervju med elever i årskurs 3 framkommer att de känner till att det finns ordningsregler men att de inte vet vilka reglerna är. Eleverna i årskurs 5 och 6 uppger att de känner till ordningsreglerna. Lärarna säger att de i början av varje ny termin tar upp ordningsreglerna med eleverna. Vidare uppges det i intervju med lärare att den revidering som gjordes av ordningsreglerna under 2022 bestod av omformuleringar och att eleverna inte deltog i detta arbete.

Plan mot kränkande behandling

Skolinspektionen har tagit del av skolenhetens plan mot kränkande behandling. Av planen framgår att den gäller från 2011-11-01 till 2022-11-15. Av planen framgår inte några konkreta åtgärder som ska genomföras under året, eller hur tidigare års planerade åtgärder har genomförts. Ingen av de intervjuade eleverna känner till att det

finns en plan mot kränkande behandling. Det framgår av intervjuer med lärare och rektorn att arbetet gällande trygghet inte dokumenteras eller följs upp.

I intervju med representanter för huvudmannen framkommer att de är osäkra på om det finns en framtiden plan mot kränkande behandling. De har hört talas om en plan men de har inte sett den.

Rättslig reglering

Av skollagen framgår att ordningsregler ska finnas för varje skolenhet. Ordningsreglerna och hur de följs ska regelbundet följas upp. Orsakerna till uppföljningens resultat ska analyseras. Ordningsreglerna ska utarbetas, följas upp och, vid behov, omarbetas under medverkan av eleverna. Rektorn beslutar om ordningsregler. (5 kap. 5 § 1 stycket skollagen)

Av skollagen framgår att huvudmannen ska se till att det inom ramen för varje särskild verksamhet bedrivs ett målinriktat arbete för att motverka kränkande behandling av barn och elever. Vidare ska huvudmannen se till att det genomförs åtgärder för att förebygga och förhindra att barn och elever utsätts för kränkande behandling. Slutligen ska huvudmannen se till att det varje år upprättas en plan med en översikt över de åtgärder som behövs för att förebygga och förhindra kränkande behandling av barn och elever. Planen ska innehålla en redogörelse för vilka av dessa åtgärder som avses att påbörjas eller genomföras under det kommande året. En redogörelse för hur de planerade åtgärderna har genomförts ska tas in i efterföljande års plan. (6 kap. 6-8 §§ skollagen)

Av 2 § förordningen om barns och elevers deltagande i arbetet med en plan mot kränkande behandling framgår att en plan mot kränkande behandling ska upprättas, följas upp och ses över under medverkan av barnen eller eleverna vid den verksamhet som planen gäller för. Utformningen och omfattningen av barnens eller elevernas deltagande ska anpassas efter deras ålder och mognad.

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen kan konstatera att det finns ordningsregler på skolan men bedömer att det är en brist att dessa inte följs upp och revideras under medverkan av eleverna.

Skolinspektionen bedömer vidare att skolenhetens plan mot kränkande behandling har flera brister. Planen har inte uppdateras varje läsår och inte heller upprättats under medverkan av eleverna. Planen saknar vidare en redogörelse för de åtgärder som ska genomföras under det kommande året, och den saknar en redogörelse för hur föregående års åtgärder har genomförts. Skolinspektionen finner det också anmärkningsvärt att huvudmannen, som enligt skollagen har ett uttalat ansvar för att se till att det genomförs åtgärder för att förhindra kränkande behandling av elever, inte känner till om det finns en plan mot kränkande behandling på skolan.

Åtgärdande arbete för att motverka kränkande behandling

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

I intervju med rektorn framkommer att uppgifter om kränkande behandling inte anmäls till huvudmannen. Enligt representanter för huvudmannen finns dock en rutin för anmälan av kränkande behandling som består av att rektorn ska ringa huvudmannen och informera om vad som har hänt. Representanterna för huvudmannen uppger vidare att de inte dokumenterar informationen skriftligt utan att det är skolan som har det ansvaret. De uppger vidare att de inte har mottagit några anmälningar om kränkande behandling under höstterminen 2022.

Rättslig reglering

Av skollagen framgår bland annat att en rektor som får kännedom om att ett barn eller en elev anser sig ha blivit utsatt för kränkande behandling i samband med verksamheten är skyldig att anmäla detta till huvudmannen. Huvudmannen är skyldig att skyndsamt utreda omständigheterna kring de uppgivna kränkningarna och i förekommande fall vidta de åtgärder som skäligen kan krävas för att förhindra kränkande behandling i framtiden. (6 kap. 10 § skollagen)

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionens utredning visar att rektorn brister i sin anmälningsskyldighet till huvudmannen. Huvudmannen kan därigenom inte uppfylla sitt ansvar att utreda händelsen och vidta åtgärder för att förhindra kränkande behandling i framtiden.

Bedömning och betygssättning

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Skriftliga omdömen

Av dokumentstudier och intervjuer med lärare framgår att det i huvuddelen av elevernas individuella utvecklingsplaner saknas skriftliga omdömen om elevens kunskapsutveckling i förhållande till kriterierna för bedömning av kunskaper eller betygskriterierna för årskurs 6 i de ämnen som eleven får undervisning i. I huvuddelen av de skriftliga individuella utvecklingsplaner som Skolinspektionen begärt in saknas omdömen helt. I några av de skriftliga omdömena för elever i årskurs 4 som Skolinspektionen tagit del av vid besöket på skolan saknas omdömen för bild och musik. I de flesta av de skriftliga omdömena för elever i åk 5 som Skolinspektionen tagit del av saknas omdömen för musik. I några saknas även omdömen för svenska, naturorienterande ämnen, teknik eller bild. Det som istället lyfts fram i de skriftliga utvecklingsplanerna är elevernas egenskaper och personligheter samt deras uppförande.

I intervju med lärare framkommer att det finns lärare som inte känner till vad som ska skrivas i de individuella utvecklingsplanerna eftersom de inte har fått information om

detta. Det framkommer därför att någon lärare endast skrivit omdömen för några elever i årskurs 6. Även elever uppger i intervju att det är ovanligt att de i de lägre årskurserna får veta hur de ligger till i de olika ämnena.

Betygssättning

Av intervjuer och betygskatalogen framgår att det förekommer att olegitimerade lärare beslutar om betyg och signerar betygskatalogen själva. Det saknas signatur av en legitimerad lärare i ett fall då en olegitimerad lärare har bedrivit undervisningen. I lärarintervjun framkommer visserligen att en olegitimerad lärare har rådfrågat en legitimerad lärare på eget initiativ och en annan har fått visst stöd av rektorn. Såväl rektorn som lärare uppger dock att ingen legitimerad lärare har haft ett uttalat ansvar för att besluta om betyg tillsammans med de olegitimerade lärarna som därmed har beslutat om betyg själva.

Rättslig reglering

Skriftliga omdömen

Av skollagen framgår att i årskurs 1-5 ska läraren en gång per läsår, vid ett av utvecklingssamtalen, i en skriftlig individuell utvecklingsplan

1. ge omdömen om elevens kunskapsutveckling i förhållande till kriterierna för bedömning av kunskaper eller betygskriterierna för årskurs 6 i de ämnen som eleven får undervisning i, och
2. sammanfatta vilka insatser som behövs för att eleven ska uppfylla kriterierna för bedömning av kunskaper eller betygskriterierna för årskurs 6 och i övrigt utvecklas så långt som möjligt inom ramen för läroplanen. (10 kap. 13 § 1 stycket skollagen)

Av Lgr 22 framgår att läraren genom utvecklingssamtal och den individuella utvecklingsplanen ska främja elevernas kunskapsmässiga och sociala utveckling. Läraren ska utifrån kursplanernas krav allsidigt utvärdera varje elevs kunskapsutveckling, muntligt och skriftligt redovisa detta för eleven och hemmen samt informera rektorn. Läraren ska också med utgångspunkt i föräldrarnas önskemål fortlöpande informera elever och hem om studieresultat och utvecklingsbehov. (Lgr 22, 2.7 Bedömning och betyg)

Betygssättning

Av skollagen framgår bl.a. att betyg ska beslutas av den eller de lärare som bedriver undervisningen vid den tidpunkt när betyg ska sättas. Om läraren eller lärarna inte är legitimerade, ska beslutet fattas tillsammans med en lärare som är legitimerad. (3 kap. 16 § skollagen) I 6 kap. 5 och 6 §§ skolförordningen regleras vissa situationer när undantag görs från 3 kap. 16 § skollagen och hanteringen av dessa situationer.

Beslut om betyg ska dokumenteras på föreskrivet sätt i en betygskatalog och rektorn ansvarar för att betygskatalogen förs (6 kap. 10 § 1 och 4 stycket skolförordningen). Skolenheten ska ha rutiner för att säkerställa att samtliga beslut om betyg i betygskatalogen har fattats av den eller de som enligt 3 kap. 16 § skollagen ska besluta om betyg. Den eller de som beslutar om betyg ska datera uppgiften i betygskatalogen och förse uppgiften med egenhändig signatur. Om betygskatalogen förs elektorioniskt får

uppgiften istället skrivs under elektorinsikt. (4 och 7 §§ Skolverkets föreskrifter om betygskatalog).

Skolinspektionens bedömning

Skriftliga omdömen

Skolinspektionen bedömer att det finns brister i de skriftliga individuella utvecklingsplanerna avseende omdömena om elevens kunskapsutveckling. Utredningen visar att det i flertalet utvecklingsplaner saknas skriftliga omdömen i flera ämnen som eleverna undervisats i. Istället är det vanligt förekommande att lärarna ger omdömen gällande elevers beteende och uppförande, vilket inte är syftet med den individuella utvecklingsplanen. Enligt skollagen ska omdömena beskriva elevens kunskapsutveckling i förhållande till kriterierna för bedömning av kunskaper, eller betygskriterierna i årskurs 6.

Betygssättning

Skolinspektionen bedömer att betyg inte beslutas och signeras i betygskatalogen i enlighet med författningarna. Utredningen visar att betyg inte alltid beslutas och signeras tillsammans med legitimerad lärare när läraren som bedriver undervisningen saknar legitimation. Att lärare som saknar legitimation beslutar om betyg utan tillräckligt stöd av en legitimerad lärare innebär att det finns en uppenbar risk för att betygen inte motsvarar elevernas kunskaper utifrån kursplanernas betygskriterier. Det faktum att Skolinspektionens utredning visat att lärarna inte har fått kompetensutveckling om Lgr 22 och dess betygskriterier innebär att risken för olikvärdiga betyg ökar ytterligare.

Tillgång till elevhälsa

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Av intervjun med representanter för huvudmannen samt av dokumentstudier framgår att elevhälsan endast består av medicinsk och psykologisk kompetens. Av intervju med huvudmannen framkommer att de inte känner till vilka kompetenser som ska ingå i en elevhälsa. Representanterna för huvudmannen uppger att skolans elevhälsa omfattar skolpsykolog, skolläkare samt skolsköterska, och att de inte känner till att det i elevhälsan även ska finnas tillgång till kurator och personal med specialpedagogisk kompetens. Styrelsen har således inte aktivt försökt rekrytera personal med sådan kompetens till elevhälsan.

Av intervjuer med representanter för elevhälsan framkommer att skolan saknar en samlad elevhälsa som arbetar förebyggande och hälsofrämjande, vilket bekräftas av rektorn. Skolpsykologen uppger att hen under hösten inte i något sammanhang har samverkat med skolsköterskan och inte heller varit involverad i någon typ av utredning, varken frånvaroutredningar eller utredningar om elevers eventuella behov av särskilt stöd. Hen uppger vidare att hen åtar sig en del av kuratorsuppgifterna, till exempel relationsproblem.

Av kompletterande intervju med rektorn framgår att skolans elevhälsa består av en skolsköterska, specialpedagog och en skolpsykolog. Skolpsykologen är på skolan varannan onsdag. Vid tidpunkten för tillsynsbesöket hade inte skolan någon specialpedagog, men skolan köper nu in den tjänsten och hen är på plats varannan tisdag. Enligt rektorn har skolan ingen kurator, de har annonserat men inte fått tag på någon. Rektorn säger att skolpsykologen också får åta sig kuratorsrollen.

Rättslig reglering

Av skollagen framgår att för eleverna i förskoleklassen och grundskolan ska det finnas elevhälsa. Elevhälsan ska omfatta medicinska, psykologiska, psykosociala och specialpedagogiska insatser. Elevhälsan ska främst vara förebyggande och hälsofrämjande. Elevernas utveckling mot utbildningens mål ska stödjas. För medicinska, psykologiska och psykosociala insatser ska det finnas tillgång till skolläkare, skolsköterska, psykolog och kurator. Vidare ska det finnas tillgång till personal med sådan kompetens att elevernas behov av specialpedagogiska insatser kan tillgodoses.

(2 kap. 25 § skollagen).

Av förarbetena till skollagen framgår bland annat att arbete med elevhälsa förutsätter en hög grad av samverkan mellan elevhälsans personal och övriga personalgrupper samt att det finns kompetens att tillgå för detta arbete. I det individuellt inriktade arbetet har elevhälsan ett särskilt ansvar för att undanröja hinder för varje enskild elevs lärande och utveckling. Ett skäl till att regeringen föreslår en uppräkningslista av berörda personalkategorier är att elevhälsan förutsätter tillgång till en kompetens som är tillräcklig för att eleverna ska få det stöd de behöver. (Prop. 2009/10:165, s. 276 f.)

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionens utredning visar skolans elevhälsa saknar, och har saknat, några av de professioner som ska ingå i elevhälsan. Skolinspektionen bedömer att elevhälsan saknar kurator för de psykosociala insatserna. Skolpsykologen säger sig visserligen ha åtagit sig vissa av de uppgifter som normalt åligger en skolkurator. Skolinspektionen bedömer dock att detta snarare är en följd av att det saknas en kurator, och att det inte är ett tydligt uttalat uppdrag att det åligger skolpsykologen att uppfylla hela kuratorsrollen i elevhälsan. Detta styrks också av att huvudmannen i inskickad information enbart anger att skolpsykologens befattning är just psykolog. Rektorn uppger också i intervju att skolan inte har någon kurator, och att de annonserar efter en men inte lyckats rekrytera någon. Utredningen visar vidare att skolan under större delen av hösten inte har haft någon personal med specialpedagogisk kompetens anställd. Skolinspektionen finner det anmärkningsvärt att huvudmannen inte kände till skollagens krav på att elevhälsan även ska omfatta personal med specialpedagogisk kompetens samt kurator för de psykosociala insatserna.

Tillsynen visar att följderna av bristande kompetens i elevhälsan har lett till att utredningar där elevhälsans inblandning och samråd krävs inte har genomförts. Det handlar såväl om utredningar om elevers eventuella behov av särskilt stöd som frånvaroutredningar, där samråd med elevhälsan ska ske om det inte är uppenbart obehövt. Skol-

inspektionens tillsyn visar att korrekta utredningar av elevers eventuella behov av särskilt stöd har uteblivit och det finns flera elever på skolan som inte har blivit utredda för eventuellt behov av särskilt stöd. Även frånvaroutredningar riskerar att inte bli fullständiga, och leda till att adekvata åtgärder inte sätts in, eftersom elevhälsans olika professioner kan ha en avgörande betydelse för elevens återgång till skolan. Utredningen visar också att befintlig elevhälsa inte har involverats i genomförda utredningar där deras profession hade kunnat bidra till utredningen.

Vidare blir en följd av avsaknad av vissa kompetenser av elevhälsan att det förebyggande och hälsofrämjande arbetet som elevhälsan ska bedriva uteblir. Skolinspektionen finner det också anmärkningsvärt att skolsköterskan och skolpsykologen aldrig samarbetar som samlad elevhälsa, enligt egen utsago har de inte i något sammanhang samverkat med varandra under höstterminen 2022.

Val av ingripande

Skolinspektionen får förelägga en huvudman som står under dess tillsyn att fullgöra sina skyldigheter, om verksamheten inte uppfyller de krav som följer av de föreskrifter som gäller för verksamheten (26 kap. 10 § skollagen).

Ett föreläggande får förenas med vite. Ett föreläggande ska förenas med vite om föreläggandet avser en eller flera brister som allvarligt försvårar förutsättningarna för eleverna att nå målen för utbildningen, om det inte av särskilda skäl är obehövligt (26 kap. 27 § skollagen). Eftersom Österåkersbygdens friskola inte uppfyller de krav som följer av föreskrifter som gäller för verksamheten finns det skäl att förelägga Österåkersbygdens friskoleförening att fullgöra sina skyldigheter och vidta åtgärder för att uppfylla författningarnas krav.

Skolinspektionen bedömer att de påtalade bristerna utgör ett allvarligt missförhållande och att bristerna allvarligt försvårar förutsättningarna för eleverna att nå målen för utbildningen. Skolinspektionen gör en samlad bedömning av de sammantagna bristerna och beaktar härvid följande. Bristerna i undervisningen är omfattande och rör grundläggande förutsättningar som att eleverna får sin garanterade undervisningstid och att undervisningen utgår från kursplanernas syfte och centrala innehåll. Bristerna får till följd att eleverna inte får den utbildning och undervisning de har rätt till. Därutöver finns det omfattande brister kopplat till bedömning och betygssättning, garantin för tidiga stödinsatser, arbetet med extra anpassningar och särskilt stöd samt arbetet med frånvaro. Bristerna är var för sig av allvarlig karaktär. Dessutom innebär dessa brister sammantaget att elever som är i behov av stödinsatser inte identifieras, utreds och får de stödinsatser de behöver för att nå de nationella målen. Skolenheten brister således i förhållande till krav i författningarna som är centrala för elevernas förutsättningar att nå målen för utbildningen och även för att upprätthålla likvärdighet. Det finns därutöver brister avseende arbetet med ordningsregler, planen mot kränkande behandling och avseende elevhälsan. Eftersom bristerna allvarligt försvårar förutsättningarna för eleverna att nå målen för utbildningen ska föreläggandet förenas med vite. Det har inte framkommit något skäl som gör vitet obehövligt. Vid bedömningen av att bristerna utgör ett allvarligt missförhållande har Skolinspektionen, förutom att

bristerna är omfattande och att de avser flera grundläggande delar av skolans verksamhet, också beaktat att tillsynen visar att huvudmannen, som ytterst ansvarig för verksamheten, i flera delar saknar tillräcklig kunskap om skolförfattningarna, och inte heller förstår och tar sitt övergripande ansvar för utbildningen. Enligt Skolinspektionen så utgör detta sammantaget missförhållanden som på ett allvarligt sätt rubbar förutsättningarna för verksamheten.

Ett vitesbelopp ska enligt 3 § viteslagen (1985:206) fastställas till ett belopp som med hänsyn till vad som är känt om adressatens ekonomiska förhållanden och till omständigheterna i övrigt kan antas förmå honom att följa det föreläggande som är förenat med vitet. Med hänsyn till huvudmannens ekonomiska förhållanden och omständigheterna i övrigt bedömer Skolinspektionen att vitesbeloppet ska bestämmas till 300 000 kronor.

X Maria Wassén

Beslutsfattare
Signerat av: Maria Wassén

X Josefina Engdahl

Föredragande
Signerat av: Josefina Engdahl

I ärendets slutliga handläggning har även utredaren Hans-Göran Arvidsson, regionstabsjuristen Stina Nilsson och enhetschefen Sofia Lindstrand medverkat.

Bilaga: Hur ni överklagar

Om ni anser att beslutet om föreläggande vid vite är felaktigt kan ni överklaga det genom att skriva till förvaltningsrätten. Ställ överklagandet till Förvaltningsrätten i Stockholm, men skicka det till Skolinspektionen, Ange kontorsadressen, eller till skolinspektionen@skolinspektionen.se.

Ange följande i överklagandet:

- Namn, personnummer eller organisationsnummer, postadress, e-postadress och telefonnummer.
- Vilket beslut ni överklagar och ärendets diarienummer.
- Vilken ändring ni vill ha och varför ni anser att beslutet ska ändras.

Om ni anlitar ett ombud, ska ombudets namn, postadress, e-postadress och telefonnummer anges.

Överklagandet ska ha kommit in till Skolinspektion inom tre veckor från den dag ni har fått del av beslutet. Om ni företräder det allmänna, t.ex. en kommun, ska överklagandet istället ha inkommit inom tre veckor från den dag då beslutet meddelades.

Om överklagandet har kommit in i rätt tid kommer Skolinspektion att pröva om beslutet ska ändras och sedan skicka överklagandet, handlingarna i det överklagade ärendet och eventuellt nytt beslut till Förvaltningsrätten i Stockholm.